

An Outline and a Process for Helping Animals: A Case Study using Social Media as a Platform¹

Nattawipa Wiboonsrisatja²
Thasuk Junprasert³

Received: July 13, 2018

Accepted: August 15, 2018

Abstract

This paper has 3 objectives first is to find outline and processes; the second is to identify the related factors linked to animal helping behavior and to determine the outcomes at a personal level. The third to maintain and promote animal helping behavior. This study uses case study methodology, an instrumental case, the in-depth interview method, a documentary study, and triangulation technique, and also content analysis. Informants are posts on Facebook, and people who help animals then posted on Facebook and people who help animals without posting on Facebook. The results of this study have three findings related to the objectives. First, there were three outlines: 1) likers and sharers: people who like and share public posts online; 2) content makers: people who create new content about stray dogs and cats on a related webpage on Facebook; 3) activity-creators: people who create new activities for everyone to join and help animals. Second, there were three processes: 1) the initial stage of finding animals; 2) the helping stage; and 3) the follow-up stage. There were two factors, the personal and the environmental. Also, there were two outcomes on the personal level, which included the happiness outcome and the intention to do it again. The last, there were five simple ways were identified: 1) to support people who help animals in several ways; 2) to create communication among animal helpers in the animal-helping community; 3) to be a role model; 4) to teach people when they are young about the values of animals and; 5) to publish books about helping animals. In conclusion, animal helping behavior can be built by several ways.

Keywords: animal helping behavior, facebook, social media

¹ This paper submitted in partial fulfillment of Master's thesis in Applied Behavioral Science Research, Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University

² Graduate Student, Master Degree in Applied Behavioral Science Research, Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, Email: Nattawimay@gmail.com

³ Assistant Professor at Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University

รูปแบบและกระบวนการให้ความช่วยเหลือสัตว์: กรณีศึกษาการให้ความช่วยเหลือสัตว์ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์¹

ณัฐวิภา วิบูลย์ศรีสังจะ²

ฐาศุภกร จันประเสริฐ³

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบพฤติกรรมการช่วยเหลือสัตว์ที่ปรากฏผ่านสื่อสังคมออนไลน์ 2) เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการ เงื่อนไขของบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือสัตว์และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคล และ 3) เพื่อค้นหาแนวทางการดำรงและส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ ซึ่งใช้วิธีการศึกษารายกรณี โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ร่วมกับการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 3 ส่วน คือ โพสต์ของการช่วยเหลือบนเว็บเพจของเฟซบุ๊ก บุคคลที่ช่วยเหลือสัตว์โดยโพสต์ลงเว็บเพจสุดท้ายคือบุคคลที่ช่วยเหลือและไม่มีการโพสต์ ผลการศึกษาพบว่า 1) มีรูปแบบ 3 รูปแบบของการช่วยเหลือบนสื่อออนไลน์คือ นักกดไลค์กดแชร์ นักสร้างเรื่องราว นักสร้างกิจกรรมบนโลกออนไลน์ 2) พบว่า มี 3 กระบวนการให้ความช่วยเหลือสัตว์ ประกอบไปด้วย ช่วงก่อนการช่วยเหลือ ช่วงให้ความช่วยเหลือ และช่วงหลังให้ความช่วยเหลือ และพบว่ามี 2 ปัจจัยที่ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์คือ เงื่อนไขส่วนบุคคลและเงื่อนไขภายนอก และพบว่ามี 2 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือสัตว์ คือ ความสุขใจ และเกิดเป็นความตั้งใจที่จะช่วยเหลือต่อไป 3) เพื่อค้นหาแนวทางดำรงและส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ พบว่า มี 5 วิธีคือ สนับสนุนการช่วยเหลือรูปแบบต่างๆ สร้างชุมชน แสดงพฤติกรรมเป็นแบบอย่าง อบรมสั่งสอนปลูกฝังจิตสำนึกของเด็ก และ จัดทำหนังสือส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์

คำสำคัญ: พฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ เฟซบุ๊ก สื่อสังคมออนไลน์

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของปริญญาโทระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² นิสิตปริญญาโท สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อีเมล: Nattawimay@gmail.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ที่มาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

ในการสื่อสารยุคปัจจุบัน เป็นการสื่อสารผ่านทางโลกออนไลน์เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นการสื่อสารของยุคปัจจุบันจึงรวดเร็วและทันสมัย ก้าวเดินไปพร้อมกับเทคโนโลยีที่ก้าวล้ำ ไม่เพียงแต่ด้วยรุ่นที่เข้าถึงสื่อออนไลน์ เห็นได้ชัดว่ามีผู้ใหญ่วัยเกษียณหรือแม้แต่เด็กประถมล้วนแต่เข้าถึงสื่อออนไลน์ได้อย่างง่ายดายโดยไม่ต้องใช้จากเครื่องคอมพิวเตอร์เหมือนสมัยก่อน แต่สมาร์ตโฟนที่นับว่าเป็นอุปกรณ์ที่เข้าถึงสื่อออนไลน์นั้นเป็นอุปกรณ์ที่ใช้เป็นอันดับแรกซึ่งช่วยให้การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆทำได้ง่ายดายเพียงแค่ปลายนิ้ว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาพฤติกรรมจริงของมนุษย์ที่แสดงออกเป็นรูปธรรมเชื่อมโยงกับพฤติกรรมที่ปรากฏผ่านโลกออนไลน์ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2559)

การศึกษาพฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือสัตว์นั้นพบว่า เมื่อมีสัตว์ได้รับบาดเจ็บหรือต้องการความช่วยเหลือ สัตว์ยังไม่ได้ได้รับความช่วยเหลือเต็มที่ การช่วยเหลือที่สัตว์ได้รับเกิดจากการที่บุคคลได้รับข้อมูลข่าวสารจากทางโลกออนไลน์ เป็นผลให้เกิดพฤติกรรมจริงในโลกออฟไลน์ ซึ่งจะเห็นว่าความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีส่งผลต่อสังคม และความง่ายในการเข้าถึงโลกออนไลน์นั้นทำให้เกิดเป็นจุดเริ่มต้นของยุคเทคโนโลยีซึ่งไม่ว่าจะอายุเท่าไรก็สามารถเข้าถึงโลกออนไลน์ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเฟซบุ๊ก ซึ่งประเทศไทยมีสถิติการใช้เฟซบุ๊กเป็นอันดับ 3 ของอาเซียน และมีแนวโน้มเติบโตขึ้นเรื่อยๆ (ไอที 24 ชั่วโมง, 2558: ออนไลน์) อีกทั้ง เฟซบุ๊กเป็นช่องทางทางโลกออนไลน์ที่มีผู้คนนิยมใช้มากที่สุด มากกว่า 20 ล้านคนจากทั่วทุกมุมโลก เพราะนอกจากจะใช้ในการพิมพ์ข้อความต่างๆ ส่งเหมือนที่ช่องทางของโลกออนไลน์ช่องทางอื่นทำได้แล้วนั้น ยังสามารถส่งรูปภาพ เสียง และภาพเคลื่อนไหว เพื่อประกอบโพสต์ให้น่าสนใจยิ่งขึ้น

ในมุมมองของทางวิชาการนั้นพบว่าการให้ความช่วยเหลือนั้นมักจะเกิดขึ้นเมื่อคนที่ให้ความช่วยเหลือนั้นทราบผลลัพธ์ว่าตนเองจะได้รับบางสิ่งตอบแทน ซึ่งอาจมีค่ามากกว่าการให้ความช่วยเหลือนั้น หรืออาจเป็นการทำเพื่อได้รับชื่อเสียงเป็นสิ่งตอบแทน หรือทำเพื่อไม่ให้เกิดผลเสียต่อตนเอง หรือการให้ความช่วยเหลือคนที่ไม่รู้จักมักเป็นคนที่มีบางอย่างคล้ายคลึงกับตนเองหรือญาติพี่น้องของตน โดยทั่วไปแล้วธรรมชาติได้สร้างให้การช่วยเหลือเกิดขึ้นภายในครอบครัว ไม่ว่าจะกับคนหรือสัตว์ก็ตามและมักให้ความช่วยเหลือคนที่อ่อนแอกว่าตนเองเพื่อให้รู้สึกว่าคุณเองมีอำนาจเหนือกว่า ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการลำดับขั้นของมาสโลว์ คือ คนเราจะมีความต้องการจะช่วยเหลือผู้อื่น หรือต้องการเป็นผู้ให้เมื่อเรารู้สึกว่าเราได้รับสิ่งที่เราต้องการมากในระดับหนึ่ง ซึ่งต้องได้รับการเติมเต็มและการตอบสนองต่อความต้องการนั้นทั้งหมดก่อนจึงจะสามารถก้าวเข้าสู่ลำดับขั้นที่สูงกว่าต่อไปได้ (Joan, 2013; Robert, 1971; Russell, & Marie, 2005)

อย่างไรก็ตามการช่วยเหลือที่มีนั้นยังไม่เพียงพอ สัตว์จำนวนมากยังถูกละเลย อันเป็นสาเหตุที่นำมาสู่การวิจัยชิ้นนี้ซึ่งผู้วิจัยนั้นให้ความสนใจกับสาเหตุของพฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือสัตว์ของบุคคลที่มีพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์เพื่อนำไปเป็นแนวทางการปลูกฝังแก่เยาวชนรุ่นหลังให้มีพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ต่อไป ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยที่พบส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณที่ไม่ได้ตอบคำถามสาเหตุของพฤติกรรมผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเฉพาะกรณี ซึ่งจะสามารถหาคำตอบในระดับกระบวนการ

เกิดของเหตุการณ์ ปัจจัยต่างๆ เนื่องจากสามารถทำการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลที่แสดงพฤติกรรมนั้นออกมาได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบพฤติกรรมการช่วยเหลือสัตว์ที่ปรากฏผ่านทางการโพสต์ลงบนเว็บเพจที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือสัตว์บนเฟซบุ๊ก
2. เพื่อค้นหาและทำความเข้าใจถึงกระบวนการ เจือปนใจ ของบุคคลผู้ให้ความช่วยเหลือสัตว์ที่ผ่านทางสื่อออนไลน์ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่นได้จากการให้ความช่วยเหลือ
3. เพื่อค้นหาแนวทางการดำรงและส่งเสริมพฤติกรรมการช่วยเหลือสัตว์จากมุมมองของผู้ให้ความช่วยเหลือ

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เลือกใช้แนวคิดทฤษฎีเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดพฤติกรรมเอื้อสังคม พฤติกรรมเอื้อสังคม (Prosocial behavior) จากนักจิตวิทยาชื่อ Daniel Batson อธิบายพฤติกรรมเอื้อสังคมไว้ว่า เป็นพฤติกรรมที่ทำเพื่อบุคคลอื่นอาจเพียงบุคคลเดียวหรือมากกว่า 1 บุคคล ด้วยวิธีการ 1) การช่วยเหลือ (Helping) คือ ความพยายามเข้าไปผ่อนคลายสถานการณ์หนักให้เป็นเบา 2) การปลอบประโลม (Comforting) คือ ความพยายามต้องการบรรเทาความทุกข์ใจ ความไม่สบายใจของผู้อื่นผ่านทาง การสื่อสาร 3) การแบ่งปัน (Sharing) คือ การแบ่งให้ การให้ การให้ยืม หรือการบริจาคสิ่งของที่เคยเป็นของตนเองมาก่อนให้กับผู้อื่นได้ครอบครอง 4) การมีความรู้สึกร่วม (Cooperation) คือ การมีความรู้สึกทุกข์สุขร่วมกับบุคคลอื่น สามารถตระหนักรู้และมีความเข้าใจในอารมณ์ของผู้อื่นทั้งอารมณ์ทางบวกและอารมณ์ทางลบ

2. ทฤษฎีความต้องการลำดับขั้น Huitt (2007) ผู้ให้กำเนิดทฤษฎีความต้องการลำดับขั้น ว่าเป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ แบ่งความต้องการของมนุษย์ได้เป็น 5 ขั้น คือ ลำดับขั้นที่ 1 ความต้องการทางด้านกายภาพหรือทางร่างกาย (Physiological needs) ได้แก่ อากาศ น้ำ อาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัย และการพักผ่อน ลำดับขั้นที่ 2 ความต้องการด้านความมั่นคงและความปลอดภัย (Security or safety needs) ความต้องการเพื่อความปลอดภัยของร่างกาย ทรัพย์สิน และในตัวบุคคลรอบข้าง ขั้นที่ 3 ความต้องการการยอมรับ มิตรภาพ และความรัก (Love, belonging, and acceptance needs) ในขั้นนี้ได้แสดงให้เห็นว่ามนุษย์เป็นสัตว์สังคม จึงมีความต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น และความต้องการที่จะเป็นเจ้าของและได้รับความรักจากบุคคลอื่นด้วย ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์แบบกลุ่มเพื่อนสนิท กลุ่มเพื่อนร่วมงาน กลุ่มทางศาสนา กลุ่มกีฬา ครอบครัว หรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2 คน ในสถานะใดก็ตาม ลำดับขั้นที่ 4 ความต้องการการเคารพยกย่อง (Esteem needs) ลำดับขั้นนี้เองเป็นลำดับขั้นของความต้องการของมนุษย์ที่ทำให้เกิดการแสดงพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ต่อส่วนรวม แบ่งย่อยได้เป็นอีก 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 เป็นความต้องการการเคารพยกย่องจากผู้อื่น เป็นความต้องการจากภายนอกสู่ภายใน (Outside in) ประเภทที่ 2 เป็นผู้มีแรงผลักดันสร้างประโยชน์ให้ผู้อื่น เกิดจากภายในสู่ภายนอก (Inside out) และ ลำดับขั้นที่ 5 เป็นลำดับขั้นสูงสุด คือ ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization)

3. ทฤษฎีการถ่ายทอดทางสังคม Bandura (1977) เป็นกระบวนการทางสังคมที่ถ่ายทอดและขัดเกลาในเชิงลึกของมนุษย์อันเป็นบ่อเกิดแห่งพฤติกรรมของมนุษย์ที่แตกต่างกันออกไป (Feldman, 1983; อ้างถึงใน บังอร โสฬส, 2538) แสดงถึงความคิดของมนุษย์ ซึ่งเป้าหมายของการถ่ายทอดทางสังคมนั้นเพื่อให้สามารถมีชีวิตและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ โดยผ่านสถาบันทางสังคมทั้ง 6 สถาบันอันประกอบไปด้วย ครอบครัว เพื่อน สถานศึกษา สถานที่ทำงาน ศาสนา และสื่อมวลชน โดยวัตถุประสงค์ของการถ่ายทอดทางสังคมนั้นเพื่อสร้างระเบียบแบบแผนแก่คนในชุมชนหรือในสังคมนั้นๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การถ่ายทอดทางสังคมนั้นทำได้ 2 ทาง คือ การถ่ายทอดทางสังคมทางตรงนั้น ทำได้โดย การสั่งสอน อบรมจากพ่อแม่ ครูอาจารย์ให้เกิดการปฏิบัติตามตามที่สังคมคาดหวัง และการถ่ายทอดทางสังคมทางอ้อมซึ่งหมายถึง การเรียนรู้ด้วยตนเองจากการเห็นแบบอย่าง การฟัง การอ่าน การชมภาพยนตร์แล้วเกิดการเลียนแบบ หรือแม้แต่การเข้ากลุ่มกับเพื่อน

4. ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของ Ajzen (1988; อ้างถึงใน ธีระพร อุวรรณโณ, 2535: 297) กล่าวว่า การบรรลุเป้าหมายของพฤติกรรม หรือการกระทำพฤติกรรมนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับเจตนาหรือความต้องการในตัวบุคคลที่เป็นผู้จะแสดงพฤติกรรมเพียงผู้เดียว ยังขึ้นอยู่กับ ปัจจัยทั้งสองด้านของพฤติกรรม ดังนี้ 1) ปัจจัยภายใน อันได้แก่ ประการแรก ข้อมูล ทักษะ ความสามารถ เพราะบุคคลจะอาศัยเจตนาหรือความต้องการกระทำพฤติกรรมบางอย่างโดยขาดข้อมูล ทักษะ หรือความสามารถไม่ได้ ประการที่สอง อารมณ์ พฤติกรรมหลายพฤติกรรมของบุคคลอาศัย อารมณ์เป็นตัวก่อให้เกิดพฤติกรรมด้วยเช่นเดียวกัน เช่น พฤติกรรมต่างๆ ที่แสดงออกในเวลาโกรธ ซึ่งมักแตกต่างจากภาวะอารมณ์ปกติของบุคคลนั้นๆ 2) ปัจจัยภายนอก เป็นตัวกำหนดสถานการณ์ว่าสถานการณ์นั้นมีลักษณะส่งเสริมหรือขัดขวางต่อการแสดงออกของพฤติกรรม ประการแรก เวลาและโอกาส หากขาดเวลาและโอกาสในการแสดงออกของพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง อาจทำให้บุคคลยุติการแสดงออกพฤติกรรมนั้นไปเลย และอาจเกิดพฤติกรรมนั้นอีกหากเวลาและโอกาสเหมาะสมต่อการแสดงพฤติกรรม ประการที่สอง การขึ้นอยู่กับผู้อื่น บางพฤติกรรมเป็นพฤติกรรมที่มีการกระทำร่วมกันกับผู้อื่น ไม่สามารถแสดงพฤติกรรมนั้นคนเดียวได้ เช่น ตัวเตอรสอนพิเศษแก่นักเรียนที่มาเรียนด้วย หากวันหนึ่งนักเรียนป่วย ไม่ได้สามารถมาเรียนกับตัวเตอรคนนี้ได้ จึงขอลาหยุดเรียน ตัวเตอรผู้นี้ก็ไม่สามารถแสดงพฤติกรรมการสอนให้กับนักเรียนคนนี้ได้เหมือนกัน

5. แนวคิดความเมตตากรุณา ความเมตตากรุณานั้นเป็นหลักธรรมย่อยในหลักพรหมวิหาร 4 อันประกอบไปด้วย 1) เมตตา หมายถึง ความประสงค์ที่จะให้ผู้อื่นมีความสุข 2) กรุณา หมายถึง ความประสงค์ที่จะช่วยให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ 3) มุทิตา หมายถึง ความยินดีปรีดาในความทุกข์ที่ผู้อื่นได้รับ 4) อุเบกขา หมายถึง ความมีใจเป็นกลาง วางใจเป็นกลางต่อความสุขและความทุกข์ที่ตนเองมี หรือที่ผู้อื่นได้รับ ในงานวิจัยนี้ได้เน้นไปที่หลักธรรม 2 ประการแรกคือ ความเมตตา และ ความกรุณา หากไม่มี 2 หลักธรรมนี้ในใจแล้ว บุคคลผู้นั้นอาจไม่มีการตอบสนองต่อความทุกข์ยาก หรือความลำบากของบุคคลอื่น ความเมตตา หมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับความสุข อันเกิดขึ้นภายในใจ ภายใต้อารมณ์อันบริสุทธิ์ โดยความสุขนั้นหมายถึง การเติมเต็มสิ่งที่บุคคลผู้นั้นขาดหายไป หรือเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ของบุคคล และความเมตตา หมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับความสุข อันเกิดขึ้นภายในใจ โดยความสุขนั้นหมายถึง การเติมเต็มสิ่งที่บุคคลผู้นั้นขาดหายไป หรือเป็นสิ่งจำเป็น

ต่อการดำรงชีวิตอยู่ของบุคคล และไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ ความกรุณา หมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ที่มี โดยการช่วยเหลือหรือสงเคราะห์จากการกระทำของตนเองด้วยจิตใจอันบริสุทธิ์ ในทางพระพุทธศาสนานั้น ได้แบ่งความทุกข์ไว้เป็น 2 ปัจจัย คือ 1) ทุกข์โดยสภาวะ หรือทุกข์โดยสภาพที่เป็นอยู่ ทั้งการเกิดการแก่ การเจ็บ การตาย และความรู้สึกหนาวร้อนจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง 2) ทุกข์จร หรือทุกข์ทางใจ ความทุกข์นี้เกิดขึ้นจากสาเหตุภายนอกตัวเรา หรือเป็นความขุ่นข้องหมองใจ ความผิดหวังหรือไม่ต้องตามประสงค์ ในสิ่งที่ตนอยากได้ หรือการพลัดพรากจากบุคคลอันเป็นที่รักนั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก แหล่งข้อมูลหลักแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ ส่วนแรก จากการศึกษาเอกสาร คือ ตัวโปสเตอร์ที่ประกอบด้วยข้อความ รูปภาพ และคลิปวิดีโอ ที่แสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์บนเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือสัตว์ ซึ่งเว็บไซต์ที่คัดเลือกมานั้นต้องมีคนกดถูกใจหรือกดติดตามไม่ต่ำกว่า 10,000 คน และมีคนให้ความช่วยเหลือสัตว์มาโปสเตอร์ข้อมูลการช่วยเหลือไม่ต่ำกว่าวันละ 3 ความช่วยเหลือ และส่วนที่สอง กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มแรก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ บุคคลที่ให้ความช่วยเหลือสัตว์และโปสเตอร์ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือลงบนเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือสัตว์บนเฟซบุ๊ก ซึ่งสัตว์ที่ช่วยเหลือนั้นต้องไม่ใช่สัตว์เลี้ยงของตนเอง และกลุ่มที่สอง ผู้ให้ข้อมูล คือ บุคคลที่ให้ความช่วยเหลือซึ่งอาจมีการโพสต์หรือไม่โพสต์ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือสัตว์ลงบนเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือสัตว์ลงบนเฟซบุ๊ก และสัตว์ที่ให้ความช่วยเหลือนั้นต้องไม่ใช่สัตว์เลี้ยงของตนเอง

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นไม่เน้นการศึกษากับคนจำนวนมาก โดยจะเก็บข้อมูลจากกลุ่มคนที่เป็นกลุ่มเฉพาะ และไม่มีแผนการแยกขั้นตอนของการเก็บข้อมูลกับการวิเคราะห์ออกจากกัน โดยจะทำการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์หาคำตอบร่วมกันไป ซึ่งการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ได้ใช้วิธีการสองวิธี ประกอบไปด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ซึ่งใช้แนวคำถามกว้างๆเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลนั้นสามารถตอบคำถามได้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษา ร่วมกับการศึกษาจากเอกสาร (Documentary)

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ดังนี้

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมากกว่า 1 วิธี (Methodological triangulation) ซึ่งในการวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายวิธี เพื่อยืนยันความสอดคล้องของข้อมูล ที่ได้จากการวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน งานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกประกอบกับการศึกษาจากเอกสาร

2. การสะท้อนข้อมูลกลับไปยังผู้ให้ข้อมูล (Member checking) ผู้วิจัยหยุดพักหลังจากพูดคุยไปได้ระยะหนึ่งเพื่อทบทวนคำตอบจากผู้ให้ข้อมูล ว่าผู้วิจัยนั้นเข้าใจถูกต้องเกี่ยวและสอดคล้องกับที่ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลมา

หากพบว่าไม่ถูกต้องตรงประเด็นจะสามารถทำการแก้ไขได้ทันเวลา หรือแม้หลังจากที่ถอดคำให้สัมภาษณ์เสร็จ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ไปตรวจสอบอีกครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง ซึ่งหากมีข้อผิดพลาดหรือผู้วิจัยมีความเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้มา จะนำไปให้ผู้ให้ข้อมูลแก้ไขและตรวจสอบอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลไปพร้อมๆกับการวิเคราะห์ข้อมูล โดยไม่มีการแยกสองกระบวนการนี้ออกจากกัน เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ทุกขั้นตอน อีกทั้งเมื่อพบว่าข้อมูลที่ยังไม่ครอบคลุมหรือไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยสามารถแก้ไขและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมได้จากการปรับเปลี่ยนยุทธวิธีในการเก็บข้อมูลใหม่ โดยผู้วิจัยมีแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) การจัดระเบียบข้อมูล โดยการถอดคำสัมภาษณ์และนำมาพิมพ์ใส่ไว้ในไฟล์ word 2) การสร้างรหัสเพื่อแสดงข้อมูล และเชื่อมโยงเนื้อหาความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อใช้อธิบายต่อไป และ 3) การแปลความหมาย อธิบายและหาข้อสรุป โดยการนำข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ในรูปแบบต่างๆ มาอธิบายและนำไปใช้สร้างประโยชน์ในรูปแบบอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป (สรณ กุศล และอ้อมเดือน สดมณี, 2549: 60-68)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล 2) รูปแบบของพฤติกรรมความช่วยเหลือที่ปรากฏผ่านสื่อออนไลน์ 3) กระบวนการ เงื่อนไข และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลหลังให้ความช่วยเหลือแก่สัตว์ 4) แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมความช่วยเหลือสัตว์ โดยผู้วิจัยนำเสนอการสรุปผลการวิจัยไปพร้อมกับการอภิปรายผล ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งแหล่งข้อมูลออกเป็น 2 ส่วนหลัก ประกอบด้วย ส่วนแรก โพสต์หรือข้อความที่แสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ที่ถูกเผยแพร่บนเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือสัตว์บนเฟซบุ๊ก ผู้วิจัยได้คัดเลือกเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือบนเฟซบุ๊ก และส่วนที่สอง ผู้ให้ข้อมูลซึ่งสามารถแบ่งได้ออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) เป็นบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือสัตว์เป็นประจำและมีการโพสต์ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือลงบนเว็บไซต์ของเฟซบุ๊กทุกครั้งที่ให้ความช่วยเหลือสัตว์ เป็นจำนวน 5 คน คือ กระต่าย กระตัง กระรอก กระแต และ กระเจิง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล (Informants) เป็นบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือสัตว์เป็นประจำที่อาจโพสต์หรือไม่โพสต์ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือสัตว์ลงบนเว็บไซต์ของเฟซบุ๊ก จำนวน 2 คน คือ ปลาตอง และปลาทอง รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 7 คน และโพสต์ข้อมูลการช่วยเหลือลงเว็บไซต์บนเฟซบุ๊ก โดยผู้ให้ข้อมูลมีอายุตั้งแต่ 22-56 ปี และมีพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์มาแล้วมากกว่า 10 ตัว

2. รูปแบบของพฤติกรรมความช่วยเหลือที่ปรากฏผ่านสื่อออนไลน์

2.1 พฤติกรรมนักดลค์กดแชร์ คือ พฤติกรรมความช่วยเหลือสัตว์โดยการกดถูกใจหรือเผยแพร่ข้อมูลการช่วยเหลือสัตว์จากโพสต์ที่มีอยู่บนเว็บไซต์เกี่ยวกับการช่วยเหลือสัตว์บนเฟซบุ๊กสู่เฟซบุ๊กส่วนตัวของตนเองหรือเว็บไซต์เกี่ยวกับการช่วยเหลือสัตว์เว็บไซต์อื่นๆ สามารถอธิบายได้จากแนวคิดพฤติกรรมเอื้อสังคม ที่มนุษย์มักแสดงพฤติกรรมเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อผู้อื่นเพื่อช่วยบรรเทาความทุกข์หรือความเดือดร้อนของบุคคลอื่น

2.2 พฤติกรรมนักสร้างเรื่องราว คือ พฤติกรรมที่บุคคลเผยแพร่ข้อมูลการช่วยเหลือสัตว์ของตนเองลงบนเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือสัตว์บนเฟซบุ๊ก โดยแสดงหลักฐานการช่วยเหลือไม่ว่าจะเป็นข้อความ รูปภาพ หรือคลิปวิดีโอ สามารถอธิบายได้จากทฤษฎีความต้องการลำดับขั้น คือ เมื่อมนุษย์ได้รับการเติมเต็มในลำดับขั้นต้นๆแล้ว บุคคลจะมาถึงในขั้นที่ 4 ขั้นของการต้องการได้รับการเคารพยกย่อง ซึ่งเกิดเป็นพฤติกรรมที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่น โดยวิธีการต่างๆ ในกรณีนี้คือการเผยแพร่ข้อมูลของสัตว์ที่ต้องการได้รับความช่วยเหลือออกไป

2.3 พฤติกรรมนักสร้างกิจกรรมบนโลกออนไลน์ เป็นพฤติกรรมของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่สร้างกิจกรรมขึ้นมาโดยอาศัยเว็บไซต์บนเฟซบุ๊กที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือสัตว์เป็นสื่อกลางในการรวมบุคคลที่ต้องการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ ซึ่งอาจมีการแสดงออกของกิจกรรมเพียงแคในโลกออนไลน์ เช่น การขอรับบริจาคเงินเพื่อนำไปช่วยเหลือ รักษาพยาบาล หรือดูแลสัตว์ที่เจ็บป่วย รวมไปถึงการขายของเพื่อนำรายได้ส่วนหนึ่งไปรักษาสัตว์ โดยการซื้อขายจบที่โลกออนไลน์ที่ผู้ขายและผู้ซื้อที่ประสงค์จะช่วยเหลือสัตว์ไม่ต้องพบปะตัวตลกกันจริงๆ หรืออาจเกิดเป็นกิจกรรมที่แสดงออกในโลกออฟไลน์ขึ้น เช่น การนัดพบกันของกลุ่มคนรักสัตว์ เพื่อให้แต่ละบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน อีกทั้งการจัดการกุศลหรือรับบริจาคเพื่อนำรายได้ส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดไปช่วยเหลือสัตว์ตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนั้นๆ สามารถอธิบายโดยใช้แนวคิดพฤติกรรมเอื้อสังคม โดยใช้วิธีหลายวิธีประกอบกัน ทั้งการช่วยเหลือ (Helping) เทียบได้กับตัวกิจกรรมที่จะทำให้เกิดการช่วยเหลือของกลุ่มคนจำนวนมาก การให้ (Sharing) เทียบได้กับการบริจาคไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินเงินทอง ของใช้ ทั้งที่เป็นของเก่าที่ตนเองไม่ได้ใช้แล้ว หรือของใหม่ให้แก่สัตว์จรจัดหรือสัตว์ยากไร้ตามเป้าหมายของกิจกรรมนั้น

จากการวิเคราะห์รูปแบบพฤติกรรมการช่วยเหลือสัตว์ที่ปรากฏผ่านสื่อออนไลน์สามารถแบ่งได้เป็น 3 พฤติกรรม คือ พฤติกรรมนักกดไลค์กดแชร์ พฤติกรรมนักสร้างเรื่องราว และพฤติกรรมนักสร้างกิจกรรมบนโลกออนไลน์ ซึ่งรูปแบบพฤติกรรมการช่วยเหลือสัตว์ที่พบทั้ง 3 รูปแบบนั้นเกิดขึ้นได้จากการเชื่อมโยงแนวคิดหลายแนวคิดประกอบกัน ได้แก่ แนวคิดทางพุทธศาสนาด้านความเมตตากรุณา ทำให้บุคคลที่เห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับสัตว์และเป็นผู้มีความเมตตากรุณา คือ เป็นผู้มีความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขและพ้นจากความทุกข์ที่มี แสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ในด้านใดด้านหนึ่งเพื่อเป็นการช่วยเหลือ แนวคิดทางพุทธศาสนาเรื่องสังคหวัตถุ 4 เรื่องทาน และอัตถจริยา เมื่อบุคคลพบเห็นสัตว์ที่ตกอยู่ในสภาวะบางประการทำให้บุคคลให้ความช่วยเหลือในด้านของการบริจาคหรือการให้เงินเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการให้ความช่วยเหลือ อีกทั้งไม่นิ่งดูยดต่อเหตุการณ์ที่ตนเองสามารถให้ความช่วยเหลือได้

อีกทั้งยังสามารถอธิบายได้จากแนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก (Positive psychology) (Seligman, 1998) เรื่องของ ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ซึ่งเป็นความสามารถในการเข้าใจบุคคลอื่น คิดว่าหากเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นกับตนเองแล้วตนเองจะมีความรู้สึกและตอบสนองต่อเหตุการณ์นั้นอย่างไร ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์นั้นออกมาเพราะเข้าใจและรับรู้ถึงความรู้สึกนั้น และไม่ยากให้สัตว์ต้องตกอยู่ในสถานการณ์ที่เลวร้าย

3. กระบวนการ เจื้อนไข และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคลหลังให้การช่วยเหลือสัตว์

3.1 กระบวนการการให้ความช่วยเหลือสัตว์ผ่านสื่อออนไลน์ กระบวนการการให้ความช่วยเหลือสัตว์ หมายถึง ขั้นตอนการสนับสนุน เกื้อกูล หรืออนุเคราะห์ให้สัตว์ ได้รับหรือมีชีวิตที่ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ โดยผู้ให้ความช่วยเหลือสัตว์นั้นต้องสละแรงกาย ทรัพย์สินเงินทอง เวลา ความสามารถ อาจเป็นสิ่งที่ใดสิ่งหนึ่งหรือหลายสิ่งประกอบกัน จนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้เพื่อหวังช่วยเหลือสัตว์ตั้งแต่วัยเยาว์ ผู้วิจัยแบ่งกระบวนการช่วยเหลือออกเป็น 3 กระบวนการ ประกอบไปด้วย

กระบวนการที่ 1 ช่วงก่อนการช่วยเหลือ หมายถึง ช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ช่วยเหลือสัตว์ อันเนื่องมาจากการเห็นสัตว์ได้รับบาดเจ็บ ทุกข์ทรมาน ตกอยู่ในอันตราย หรืออดอาหาร อันนำไปสู่ความคิดภายในตัวบุคคลนั้นให้เกิดเป็นพฤติกรรมช่วยเหลือ

“คือว่าพบเห็นสุนัขตัวสีดำ ผอม พบมาหนึ่งอาทิตย์แล้ว หลงเข้าไปในเกาะกลางถนน..ช่องทางด่วน..เส้นพระราม 2 เขตจอมทอง กทม. พิกัด..แถวๆ สะพานลอย ศูนย์อิซูซุ วิทยายาร่ม ตอนนั้นมันผอมมากๆๆๆ..น่าจะหิวด้วย..ออกมาไม่ได้..เพราะทางด่วนรถเยอะมากๆๆ..น่าจะเดินวนอยู่แถวนั้น..เพราะ 2 ผังเป็นคลองน้ำ..สงสารน้องหมามากๆ” (สมาชิกท่านหนึ่งจากเว็บเพจโครงการรวมพลคนช่วยเหลือสัตว์ยากไร้ด้อยโอกาส)

กระบวนการที่ 2 ช่วงให้ความช่วยเหลือ หมายถึง ช่วงของการแสดงพฤติกรรมหลังจากพบเจอสถานการณ์สัตว์ได้รับบาดเจ็บ ทุกข์ทรมาน ตกอยู่ในอันตราย หรืออดอาหาร และตัดสินใจแล้วว่า จะให้ความช่วยเหลือแก่สัตว์ตัวนั้น จึงเกิดเป็นพฤติกรรมการช่วยเหลือด้วยวิธีการที่ต่างกันตามสภาพของสัตว์ที่พบดังต่อไปนี้

วิธีการที่ 1 การนำสัตว์ส่งโรงพยาบาล การนำสัตว์ส่งโรงพยาบาลเนื่องจากสัตว์ได้รับบาดเจ็บ หรืออุบัติเหตุที่บุคคลผู้ให้ความช่วยเหลือไม่สามารถช่วยเหลือได้ด้วยตนเอง เกิดได้ในสถานการณ์ดังต่อไปนี้ 1) สัตว์ถูกรถชน 2) สัตว์ถูกทำร้ายสาหัส 3) สัตว์ได้รับอุบัติเหตุ เช่น ถูกเหล็กแหลมเสียบเข้าที่ร่างกาย หรือถูกสัตว์ด้วยกันทำร้าย และ 4) สัตว์เป็นมะเร็ง

“อย่างกรณีถูกรถชน ผมถ่ายรูปสัตว์กับสถานที่เสร็จก็พาส่งโรงพยาบาลสัตว์ แล้วค่อยโพสต์ขอความช่วยเหลือครับ” (กระทิง)

วิธีการที่ 2 ขอรับบริจาคทุนทรัพย์ทั้งหมด หรือบางส่วนเพื่อช่วยในการรักษาดูแลสัตว์ สำหรับวิธีการช่วยเหลือโดยการขอรับบริจาคทุนทรัพย์เป็นวิธีการที่มักสืบเนื่องมาจากวิธีที่นำสัตว์ส่งโรงพยาบาล เพราะจะมีค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลและดูแลสัตว์สืบต่อเนื่องมา ทั้งนี้วิธีการนี้สามารถเกิดขึ้นได้จากประเมินค่าใช้จ่ายของผู้ให้ความช่วยเหลือร่วมกับความสามารถในการช่วยเหลือของตนเอง ในบางกรณีผู้ให้ความช่วยเหลือนั้นออกค่าใช้จ่ายบางส่วนในการรักษาพยาบาล และขอรับบริจาคค่าใช้จ่ายสำหรับส่วนที่ตนเองไม่สามารถรับภาระไหว และในอีกกรณีหนึ่งคือผู้ให้ความช่วยเหลือขอรับบริจาคค่าใช้จ่ายทั้งหมดเพราะตนเองไม่สามารถให้ความช่วยเหลือทางด้านทุนทรัพย์ได้ เพียงแต่ช่วยนำสัตว์ไปรักษา ซึ่งเกิดได้กับสถานการณ์ต่อไปนี้ 1) สัตว์ได้รับอุบัติเหตุทั่วไปหรือ

รุนแรงที่ต้องได้รับการรักษาต่อเนื่อง 2) สัตว์ที่ถูกทำร้ายสาหัส 3) สัตว์ที่มีอาการเจ็บป่วยและต้องได้รับการรักษาพยาบาลต่อเนื่องเป็นเวลานาน 4) เป็นส่วนหนึ่งในการบริจาคทุนทรัพย์เพื่อให้อาหารสัตว์จรจัดบริเวณต่างๆ

“บางตัวก็ระดมทุนทันที อย่างรักษา 7,000 บาท บางทีระดมทุนได้ 400 บาท ที่เหลือก็ต้องออกเอง”
(กระต่าย)

วิธีการที่ 3 ให้อาหารและน้ำเป็นประจำตามสถานที่ต่างๆ การนำอาหารและน้ำไปให้สัตว์ตามสถานที่ต่างๆเป็นประจำ เป็นอีกหนึ่งวิธีการช่วยเหลือเพื่อให้สัตว์จรจัดมีอาหารและน้ำ (อาหารในที่นี้หมายถึงอาหารที่เหลือจากมนุษย์ อาหารเปียก อาหารเม็ด) เกิดขึ้นในสถานการณ์ของบุคคลที่ต้องเดินทางโดยใช้เส้นทางประจำ ที่พบสัตว์จรจัดอยู่ประจำสถานะนั้น และมีโอกาสแวะพักระหว่างทางเพื่อนำอาหารไปให้สัตว์เป็นประจำ

“ตอนนั้นผมทำงานอยู่แถวรังสิต ขอยโรงก๊าซ ปตท. นังดำ (ผมตั้งชื่อมันเองครับ) ตอนนั้นมันมากับเพื่อนๆทั้งหมด 5 ตัว ผมให้อาหารเม็ดเหมือนปกติทุกวัน” (กระต่าย)

วิธีการที่ 4 ขอรับบริจาคเลือดจากสัตว์เลี้ยงตัวอื่น การขอรับบริจาคเลือดนั้นมีการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกสัตว์เพื่อรับเลือด โดยสัตว์ที่จะให้บริจาคเลือดให้สัตว์อื่นนั้น ต้องมีสายพันธุ์เดียวกัน หมู่เลือดเดียวกัน ได้รับวัคซีนครบถ้วน มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ไม่มีอาการเจ็บป่วย โดยผู้ให้ความช่วยเหลือสัตว์นั้นจะขอรับบริจาคเลือดจากสัตว์ตัวอื่นในกรณีของ 1) สัตว์ที่ตนเองช่วยเหลือนั้นมีภาวะเสียเลือดมาก อาจเกิดจากอุบัติเหตุ หรือถูกทำร้าย 2) สัตว์นั้นต้องได้รับการผ่าตัด ซึ่งต้องอาศัยการให้เลือดจากสัตว์ตัวอื่น 3) สัตว์นั้นมีภาวะหรือโรคทางเลือด เช่น โลหิตจาง มะเร็งในเม็ดเลือด หรือ ธาตุซีเมียในสัตว์

“ขอความช่วยเหลือด่วนค่ะ น้องแบล็ค อายุ 6 ขวบ พันธุ์ผสมใกล้เคียงกับไซบีเรียน ขอรับบริจาคเลือดด่วน น้องมีภาวะเกล็ดเลือดต่ำ ต้องการสุนัขพันธุ์ใหญ่สุขภาพแข็งแรงอายุ 1-6 ปี น้ำหนัก 40 กิโลกรัมขึ้นไป ได้รับวัคซีนครบ ติดต่อ (พร้อมแจ้งเบอร์โทรศัพท์) กำลังจะพาน้องไปโรงพยาบาลสัตว์ เกษตรค่ะ #บริจาคเลือดสุนัข” (สมาชิกท่านหนึ่งจากเว็บเพจ กู้ภัยหมาแมว)

วิธีการที่ 5 ช่วยเหลือสัตว์เบื้องต้น การช่วยเหลือสัตว์เบื้องต้นนั้นมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของสัตว์ที่พบ โดยไม่จำเป็นต้องพาไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลหรือขอความช่วยเหลือทางด้านอื่นๆ ตัวอย่างสถานการณ์เช่น บุคคลผู้ให้ความช่วยเหลือพบเห็นลูกแมวยู่งกลางถนน จึงลงไปช่วยนำลูกแมวไปไว้ในที่ปลอดภัย หรือการช่วยรักษาพยาบาลเบื้องต้นกับสัตว์ที่พบ เช่น พบสุนัขเป็นเชื้อราที่หู บุคคลผู้ให้ความช่วยเหลือหาซื้อยารักษาเชื้อราและช่วยทายาให้สุนัข เป็นต้น

“เห็นสุนัขโดนรถชนได้รับบาดเจ็บอยู่ตรงบริเวณแยกไฟแดงคลองแห จึงตัดสินใจจอดรถ แล้วอุ้มสุนัขมือหนึ่ง อีกมือหนึ่งจับมอเตอร์ไซค์ เมื่อถึงเซเว่นคลองแห ก็จอดรถแวะซื้ออุปกรณ์ทำแผลให้สุนัข”
(สมาชิกเฟซบุ๊กท่านหนึ่ง)

วิธีการที่ 6 หาบ้านให้สัตว์หลังจากรักษาจนอาการดีขึ้น การหาบ้านให้สัตว์คือวิธีการช่วยเหลือที่ไม่ต้องการให้สัตว์ตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการถูกทำร้ายหรืออุบัติเหตุอีกต่อไป ซึ่งการหาบ้านให้สัตว์นั้นอาจเกิดขึ้นหลังจากที่นำสัตว์ไปรักษาที่โรงพยาบาลสัตว์จนอาการดีขึ้น หรือจากที่พบสภาพความเป็นอยู่ของสัตว์ที่มีความเสี่ยงต่ออันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับสัตว์ จึงทำการหาบ้านให้สัตว์เพื่อความปลอดภัยในชีวิตของสัตว์

“ถ่ายรูปแต่ละตัวลงเฟสของตัวเองแล้วก็แชร์ไปตามเพจร่อนหมาต่างๆ โดยบอกว่า #หาบ้านให้น้อง หลักเกณฑ์ในการรับน้องหมา #ขอคนที่พร้อมจะเลี้ยงจริงๆ #ขอคนที่พาไปฉีดวัคซีนทำหมันได้ตามเกณฑ์ #ขอคนที่บ้านที่มีรั้วรอบหรือไม่ติดถนนใหญ่ เพราะมันจะเสี่ยงกับการโดนรถชนและรถวิ่งไปบ้านอื่น หรืออาจไปกัดไก่ (คนที่ข้างบ้านเลี้ยงไก่อาจไปกัดไก่ได้) #ขอคนที่จะดูแลและเค้าได้ทั้งยามป่วยและยามแก่ #พิกัดและเบอร์ติดต่อ แต่ก็แล้วแต่นะคะ บางเคสไม่ถึงวันก็มีคนโทรมา” (กระรอก)

วิธีการที่ 7 ช่วยเหลือโดยทันทีจากเหตุการณ์ฉุกเฉิน วิธีการช่วยเหลือทันที คือ การให้ความช่วยเหลือทันทีเมื่อพบเหตุการณ์ฉุกเฉิน การให้ความช่วยเหลือโดยปราศจากความลังเล เพราะหากลังเลอาจให้ความช่วยเหลือไม่ทันแก่เวลา

“เมื่อช่วงวันที่ 3 มีนาคม ที่ผ่านมา มาขายขนมลิงตามปกติ และเห็นลิงกำลังวิ่งไล่กัดกัน โดยมีตัวหนึ่งนั้นวิ่งหนีไปที่ถนนหมู่บ้าน จนมาถูกรถชนตาย ด้วยความสงสารจึงเดินไปดูพบว่าลิงตัวนี้ท้องแก่มาก เมื่อคลำดูที่ท้องทราบว่ามียู่น้อยอยู่ จึงตัดสินใจช่วยเหลือโดยการผ่าคลอดทันที แม้จะไม่ค่อยมีความรู้เรื่องการผ่าคลอดก็ตาม” (สมาชิกเฟซบุ๊กท่านหนึ่ง)

กระบวนการที่ 3 ช่วงหลังการช่วยเหลือ ช่วงหลังให้การช่วยเหลือนั้นเทียบเท่ากับช่วงติดตามผล โดยบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือสัตว์ติดตามผลการช่วยเหลือ ทั้งในการติดตามผลการรักษาจากสัตวแพทย์ที่ทำการรักษา สัตว์ถึงอาการของโรค การพยากรณ์โรค ความเสี่ยงและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการติดตามผลจากการหาบ้านให้สัตว์ โดยสอบถามจากเจ้าของใหม่ของสัตว์ถึงการปรับตัวของสัตว์กับบ้านใหม่และกับสัตว์เลี้ยงตัวเก่าของบ้าน อาการของสัตว์ที่ยังคงมีอยู่หลังได้รับการรักษาแล้ว หรือการสอบถามเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับสัตว์ รวมไปถึงการติดตามผลกับสัตว์ที่หาบ้านไม่ได้และนำสัตว์ไปอยู่ที่เดิมว่าสัตว์ยังปลอดภัยดีหรือไม่

“เค้า (เจ้าของใหม่) จะอยู่ในเฟสของเรา และจะส่งรูปอัปเดตมาให้ดู” (กระรอก)

จากการวิเคราะห์กระบวนการพบว่ากระบวนการการช่วยเหลือมีอยู่ 3 กระบวนการใหญ่ คือ 1) ช่วงก่อนการช่วยเหลือ คือ ช่วงที่บุคคลพิจารณาสถานการณ์เพื่อจะให้ความช่วยเหลือสัตว์ และเมื่อตัดสินใจให้ความช่วยเหลือแล้วนั้นเกิดเป็นช่วงที่ 2) ช่วงให้ความช่วยเหลือ คือ ช่วงที่แสดงพฤติกรรมใดๆก็ตามเพื่อช่วยเหลือสัตว์ในลักษณะที่แตกต่างตามอาการหรือสภาพของสัตว์ที่พบในขณะนั้น และสามารถแบ่งวิธีการช่วยเหลือออกเป็น 7 วิธีการย่อยๆ คือ การนำสัตว์ไปส่งโรงพยาบาลสัตว์ การขอรับบริจาคทุนทรัพย์เพื่อใช้ในการรักษาและดูแลสัตว์ การให้อาหารและน้ำตามสถานที่ต่างๆแก่สัตว์จร การขอรับบริจาคเลือดจากสัตว์เลี้ยงตัวอื่น การช่วยเหลือสัตว์

เบื้องต้น (ปฐมพยาบาล) การหาบ้านให้สัตว์หลังจากที่รักษาจนอาการดีขึ้น และ การช่วยเหลือโดยทันทีจาก สถานการณ์ฉุกเฉิน นำไปสู่ช่วงที่ 3) ช่วงหลังการช่วยเหลือ คือ ช่วงติดตามผลหลังจากให้ความช่วยเหลือไปแล้ว ซึ่ง เป็นได้ทั้งการติดตามผลการรักษาพยาบาล หรือผลจากการหาบ้านใหม่ให้สัตว์ ซึ่งสามารถอธิบายพฤติกรรมเหล่านี้ ได้จากแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมเอื้อสังคม (Prosocial behavior) ว่าพฤติกรรมเอื้อสังคมคือพฤติกรรมที่กระทำเพื่อ คนอื่นไม่ว่าจะเป็นเพียงแค่มุบุคคลเดียวหรือหลายคนด้วยวิธีการ การช่วยเหลือ (Helping) การปลอบประโลม (Comforting) การแบ่งปัน (Sharing) รวมไปถึงการมีความรู้สึกร่วม (Cooperation) อีกทั้ง อธิวัฒน์ รัตนวงศ์แซ, ศจีมาจ ณ วิเชียร, และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร (2558). ที่กล่าวว่า พฤติกรรมเอื้อสังคมคือการการสร้างประโยชน์ให้ ผู้อื่นด้วยความเต็มใจและตั้งใจ โดยไม่หวังผลประโยชน์กับตนเอง ถึงแม้จะต้องเสียสละร่างกาย หรือทรัพย์สิน บางส่วนเพื่อผู้อื่น ซึ่งตรงกับพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ที่สามารถแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือได้หลายรูปแบบตาม อาการและสภาพของสัตว์ที่พบ โดยเป็นการช่วยเหลือเพื่อหวังให้สัตว์นั้นได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและไม่หวังสิ่ง ตอบแทนใดๆ กับตนเองตอบแทนถึงแม้ว่าตนเองอาจต้องสละร่างกาย เวลา หรือทรัพย์สินบางส่วนไป

3.2 เงื่อนไขการให้ความช่วยเหลือสัตว์ผ่านสื่อออนไลน์ ผู้วิจัยแบ่งเงื่อนไขออกเป็น 2 เงื่อนไขใหญ่ คือ เงื่อนไขส่วนบุคคล อันเกิดมาจากตัวบุคคลเอง ทั้งในด้านของจิตเดิม หรือความสามารถเฉพาะตัวของบุคคลที่แสดง พฤติกรรม และ เงื่อนไขภายนอก อันเกิดมาจาก บุคคลรอบข้างเคยแสดงพฤติกรรมให้เห็นเป็นแบบอย่าง เป็น ปัจจัยที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกส่งเสริมให้บุคคลมีพฤติกรรมให้ความช่วยเหลือสัตว์ ดังนี้

เงื่อนไขด้านตัวบุคคล ประกอบไปด้วย

1) บุคคลผู้มีความเมตตา กรุณา ความเมตตาหมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข ความกรุณา หมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์

“เวลาให้ความช่วยเหลือก็เพราะมีความรู้สึกสงสารค่ะ เห็นสัตว์ของตัวเองป่วยด้วยเลยยิ่งสงสาร” (กระต่าย)

“ตอนที่เจอก็รู้สึกกลัว แต่เห็นน้องแล้วน่าสงสารมากกว่า อยากให้น้องได้รับการรักษา อย่างน้อยถ้าเราก็ค ได้ช่วยเค้าไม่ให้ป็นหนักกว่าเดิมค่ะ” (กระแต)

2) บุคคลผู้มีความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งบุคคลที่มีความเห็นอกเห็นใจมักมีลักษณะดังนี้ มีความตระหนักรู้ ถึงความรู้สึกของผู้อื่น ความต้องการของผู้อื่น ความห่วงใยผู้อื่น การคิดถึงความรู้สึกของผู้อื่น การเอาใจเขามาใส่ใจ เราโดยคิดกลับไปว่าหากสิ่งนั้นที่กำลังเกิดกับคนอื่นอยู่นั้นได้เกิดกับตนเองบ้าง ตนเองจะมีความรู้สึกอย่างไร

“ใช้ค่ะ ช่วยมาอย่างน้อยเขาก็มีย่านอยู่ ไม่ต้องตากแดดตากฝน” (กระต่าย)

“รักของพี่คืออยากช่วยหมาจรข้างถนน เราเห็นหมาข้างถนนแล้วรู้สึกสงสาร คิดว่าถ้าเค้ามีเจ้าของคง ไม่ต้องมาอยู่แบบอดๆอยากๆ ไม่ต้องมาโดนทำร้าย ไม่ต้องมาโดนรถชน” (กระรอก)

3) บุคคลผู้มีทักษะในการใช้สื่อออนไลน์ คือบุคคลที่สามารถเข้าถึงและกระจายข้อมูลข่าวสารทั้งในรูปแบบ ของข้อความ รูปภาพ คลิปวิดีโอ เสียง บนช่องทางต่างๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีความผิดพลาดน้อยที่สุด

4) บุคคลเป็นผู้มีความรู้ ในที่นี้คือความรู้เกี่ยวกับสัตว์ โรคและอาการแสดงของสัตว์ รวมไปถึงสถานที่รักษาพยาบาลหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือสัตว์ เช่น สัตวแพทย์ พยาบาล หรือมูลนิธิที่ให้ความช่วยเหลือสัตว์

เงื่อนไขภายนอก ประกอบไปด้วย

1) เงื่อนไขที่บุคคลเคยให้ความช่วยเหลือมาก่อน คือบุคคลที่เคยช่วยเหลือสัตว์ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือเล็กน้อย เช่น การบริจาคเงินสมทบทุนในเคสอื่น การให้อาหารสัตว์ตามสถานที่ต่างๆ หรือการช่วยเหลือที่ไม่ได้เตรียมตัวมาก่อน และหากเมื่อครั้งแรกของการให้ความช่วยเหลือนั้นบุคคลที่ช่วยเหลือมีมุมมองต่อพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ในแง่ดี มีผลที่จะทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ต่อไปอีก

“มีช่วยทำบุญให้อาหารกับเคสต่างๆของน้องหมาตามคนที่ลงในเพจค่ะ” (กระรอก)

“เคยช่วยบริจาคบ้างค่ะ แต่ก็ตามกำลังเราอะค่ะ” (กระแต)

2) เงื่อนไขที่บุคคลเคยเห็นการช่วยเหลือมาก่อน คือบุคคลที่มีต้นแบบพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ ไม่ว่าจะเป็น พ่อ แม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนสนิท หรืออาจารย์ แสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ในวิธีการใดก็ตาม เป็นผลทำให้บุคคลนั้นเคยเห็นและมีโอกาสในการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์มากกว่าคนที่ไม่เคยเห็นพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์มาก่อน

“อาเนียแหละค่ะ อาชอบช่วยเหลือน้องหมาตามข้างถนนมารักษา อาจะหาข้าวไปให้น้องหมาแถวเรือนจำเกือบทุกวันเลย ตัวเองนี่ก็ยังเคยช่วยอาหาค้างบ้านให้น้องหมาที่มาตลอดที่ข้างเรือนจำจนท์เลย ค่ะ” (กระรอก)

3) เงื่อนไขที่บุคคลเคยมีสัตว์เลี้ยงของตนเองและสัตว์เลี้ยงของตนเองเคยได้รับความช่วยเหลือมาก่อน คือบุคคลที่ยังไม่เคยให้ความช่วยเหลือสัตว์จนกระทั่งเมื่อสัตว์เลี้ยงของตนเองต้องการความช่วยเหลือ และมีคนอื่น ๆ ให้ความช่วยเหลือแก่สัตว์เลี้ยงของตนเอง ทำให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือต่อสัตว์อื่นๆ ต่อไป

“ส่วนใหญ่จะมีแต่พี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆ ในเฟซบุ๊ก ที่ไม่รู้จักจะเป็นพี่แม่ค้าที่ตั้งกล้องให้เพื่อรวบรวมมาช่วยเหลือ ตอนนั้นก็ดีใจมาก ๆ ค่ะ ดีใจที่มีคนมาช่วยเหลือซิกกี้ค่ะ ดีใจที่มีคนรักหมา” (กระรอก)

“ตอนแข่งไม่สบายมีคนมาช่วยเหลือแข่งเยอะมากมาย กำลังใจล้นเหลือทั้งที่รู้จักและไม่รู้จักครับ” (กระติง)

4) เงื่อนไขที่บุคคลเคยเลี้ยงสัตว์หรือคลุกคลีกับสัตว์ คือบุคคลที่เคยเลี้ยงสัตว์ในวัยเด็กหรือมีญาติผู้ใหญ่ที่มีสัตว์เลี้ยงและบุคคลนั้นได้ใกล้ชิด ผูกพันกับสัตว์ จะแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์มากกว่าคนที่ไม่เคยใกล้ชิดหรือผูกพันกับสัตว์มาก่อน

“ตั้งแต่เด็กก็เห็นแม่รักดูแลสัตว์เลี้ยง และแม่ก็ชอบสัตว์ทุกชนิดค่ะ” (กระต่าย)

“คือจริงๆแล้วโตมากับน้องหมาน้องแมวอยู่แล้วค่ะ เลยทำให้ผูกพัน เวลาเจอน้องๆ โดนทำร้ายหรือ เจออุบัติเหตุก็อดสงสารไม่ได้ค่ะ” (กระแต)

5) เงื่อนไขที่บุคคลได้รับการสนับสนุนจากคนรอบข้าง คือบุคคลที่ช่วยเหลือสัตว์ หรือกำลังจะแสดง พฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ได้รับการสนับสนุนจากคนใกล้ชิด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคนใกล้ชิดนั้นมีทัศนคติต่อพฤติกรรม นั้นในแง่ดี จะทำให้บุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ไม่ลังเลในการให้ความช่วยเหลือสัตว์

“แฟนมีส่วนในการตัดสินใจค่ะ เพราะว่าตอนแรกกะว่าถ้าน้องหายดีแล้วจะหาบ้านให้น้อง แต่พอ คุยๆ กันเสร็จแล้วเค้าก็ว่าเลี้ยงเองดีกว่า” (กระแต)

“ก็มีปรึกษาแฟนทีละนิดๆ แฟนก็บอกก็ลองหา (บ้านให้สุนัข) ดู น่าจะหาไม่ยาก” (กระรอก)

สำหรับการวิเคราะห์ถึงเงื่อนไขของบุคคลพบว่า มีเงื่อนไข 2 ประการที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมช่วยเหลือ สัตว์ของแต่ละบุคคล ประกอบไปด้วย เงื่อนไขส่วนบุคคล และเงื่อนไขภายนอก เงื่อนไขส่วนบุคคลคือเงื่อนไขที่เกิด จากการเลี้ยงดู ปลูกฝัง จนเกิดเป็นนิสัย ความเชื่อ ความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคล และเงื่อนไขส่วนบุคคลนี้ สามารถแบ่งออกมาได้เป็นเงื่อนไขย่อยๆ 4 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขของผู้มีความเมตตา กรุณา และเงื่อนไขของผู้มี ความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งสามารถอธิบายได้จากแนวคิดทางพุทธศาสนาในเรื่องความเมตตา กรุณาที่บุคคลไม่อาจทน เห็นสัตว์ตกอยู่ในภาวะยากลำบากได้ รวมไปถึงความต้องการให้สัตว์ได้รับสิ่งที่พึงได้พึงมี และเงื่อนไขของผู้มีทักษะ ในการใช้สื่อออนไลน์ จากงานวิจัยของ ปวิณภัทร นิธิตันติวัฒน์ (2560) พบว่าประเภทของสื่อสังคมออนไลน์แบ่งได้ 3 ประเภท คือ 1) สื่อสังคมออนไลน์ในการสร้างสังคมเครือข่าย (Social network sites) 2) สื่อสังคมออนไลน์ใน การนำเสนอ (Presentation software) และ 3) สื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ในการจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน (E-portfolio creation) และสำหรับงานวิจัยนี้คือ บุคคลผู้ให้ความช่วยเหลือสัตว์ใช้สื่อออนไลน์เพื่อการนำเสนอ เป็นการนำเสนอการช่วยเหลือสัตว์ที่เกิดขึ้นและการนำเสนอเรื่องราวของสัตว์เพื่อให้เกิดความช่วยเหลือในวงกว้าง จากบุคคลอื่นๆ และจากงานวิจัยของ พิชิต วิจิตรบุญรักษ์ (2554) ได้ให้ความหมายของสื่อสังคมออนไลน์ไว้ว่า สื่อสังคมออนไลน์ คือ สื่อที่ผู้ส่งสารส่งไปยังผู้รับสารผ่านเครือข่ายออนไลน์ และสามารถโต้ตอบกันได้ระหว่างผู้รับ สารและผู้ส่งสาร หรือระหว่างผู้รับสารด้วยกันเอง ทำให้การโพสต์ข้อมูลการให้ความช่วยเหลือสัตว์ลงบนสื่อ ออนไลน์เป็นอีกวิธีที่ทำให้คนกลุ่มใหญ่รับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและเมื่อคนอ่านโพสต์สนใจให้ความช่วยเหลือ การใช้ ช่องทางของสื่อออนไลน์ในการติดต่อกับบุคคลที่กำลังให้ความช่วยเหลืออยู่นั้นทำให้เกิดการส่งต่อความช่วยเหลือ ของผู้ที่พบเห็นโพสต์ไปสู่สัตว์นั้นมากขึ้น และเงื่อนไขของบุคคลที่เป็นผู้มีความรู้ ถ้าบุคคลที่ช่วยเหลือเป็นผู้มีความรู้ ทางด้านสัตว์ โรคของสัตว์ หรือการรักษาพยาบาลสัตว์เป็นผลทำให้เกิดการช่วยเหลือมากขึ้นและยังสามารถ ถ่ายทอดความรู้ส่งต่อไปยังบุคคลอื่นๆ เพื่อให้คนอื่นนั้นหันมาให้ความช่วยเหลือสัตว์มากขึ้น จากงานวิจัยของ เจษฎา นกน้อย (2552) ที่กล่าวถึงการถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ (Knowledge transfer and utilization) ที่ให้ความหมายของการถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ เพื่อทำให้ความรู้ที่เก็บไว้ถูกถ่ายทอดต่อ ให้กับผู้อื่นได้อย่างรวดเร็วและเหมาะสม โดยเป็นการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น จากการอาศัยเครื่องมือในการถ่ายทอด

ความรู้ รวมไปถึงการใช้ระบบที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งการถ่ายทอดความรู้สามารถทำได้ผ่านโลกออนไลน์

นอกจากนี้เงื่อนไขภายนอกอันประกอบไปด้วย ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลมีประสบการณ์เคยให้ความช่วยเหลือสัตว์มาก่อน เคยเห็นการให้ความช่วยเหลือสัตว์มาก่อน หรือสัตว์เลี้ยงของตนเองเคยได้รับความช่วยเหลือมาก่อน และประสบการณ์ในวัยเด็กที่เคยผูกพันคลุกคลีอยู่กับสัตว์มาก่อน สามารถอธิบายได้จากทฤษฎีการถ่ายทอดทางสังคมของแบนดูรา ที่กล่าวว่าบุคคลเกิดการเรียนรู้จากการสังเกตตามตัวแบบ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงพฤติกรรมให้เห็นทำให้บุคคลที่เคยเห็นพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์แสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ออกมา และทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social exchange theory) (Blau, 1964; cited in Sparrowe & Liden, 1997: 523) ที่ได้อธิบายทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคมว่า เป็นการกระทำต่อกันในสังคมที่ไม่สามารถประเมินค่าของการแลกเปลี่ยนได้ มนุษย์จึงมีแนวโน้มที่จะเริ่มต้นแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือจากสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ต่อกันและกันก่อน อันนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือที่มีความสำคัญต่อกันมากยิ่งขึ้น โดยหากบุคคลใดเคยได้รับความช่วยเหลือจากคนอื่นแล้ว จะมีโอกาสในการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือต่อผู้อื่นต่อไปได้มากขึ้น และการได้รับการสนับสนุนจากบุคคลรอบข้างนั้นสามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการถ่ายทอดทางสังคม ซึ่งเกิดจากการได้รับการยอมรับจากบุคคลในสังคมที่ตนเองอาศัยหรือเป็นสมาชิกอยู่ ทำให้บุคคลมีความมั่นใจที่จะแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ต่อไปอีก

3.3 ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลอันได้จากการให้ความช่วยเหลือ ประกอบด้วย ผลลัพธ์ทางใจและผลลัพธ์ทางพฤติกรรม ดังต่อไปนี้ ผลลัพธ์ทางใจคือ ผลที่เกิดขึ้นกับตัวบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือสัตว์ เป็นความสุขใจ ความอิ่มเอมใจที่เกิดขึ้นภายในไม่สามารถบรรยายออกมาเป็นคำพูดได้

“ได้อะไร พี่ว่าก็ได้ น่าจะได้ความน่ารัก พี่ก็ไม่ว่าจะได้อะไรกลับมา แต่มันก็ทำให้เราสบายใจดีกว่า
ปล่อยให้ตายต่อหน้าต่อตา” (กระต่าย)

“สภาพจิตใจเราไคร้ครับ เราช่วยดูแลรักษาเขาให้เขาพ้นจากความเจ็บป่วย ก็ทำให้เราสบายใจที่ได้ช่วย
เขา” (กระต๊อง)

ผลลัพธ์ทางพฤติกรรมคือ ผลที่เกิดจากการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ในครั้งแรก และทำให้เกิดแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ซ้ำๆต่อไปอีก ซึ่งอาศัยเงื่อนไขหลายเงื่อนไขประกอบกัน

“คิดอยากจะช่วยทุกเคสที่พอจะช่วยเหลือได้ละอะค่ะ เพราะน้องๆที่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือก็ยังมีอีก
เยอะ หมาจรแมวจรก็มีเพิ่มขึ้นทุกวันเลยอะค่ะ” (กระแต)

“ก็มีล้มไปบ้างค่ะ แต่ก็ต้องเดินต่อไป เพราะไม่อยากให้นาคของหมาจรจะลำบากไปอยู่ที่บ่อขยะ
กัน” (กระเจง)

จากผลลัพธ์ที่ได้แบ่งออกเป็นผลลัพธ์ทางใจและผลลัพธ์ทางพฤติกรรมของบุคคลที่ให้ความช่วยเหลือสัตว์นั้น พบว่าผลลัพธ์ทางใจสามารถอธิบายได้จากทฤษฎีความต้องการลำดับขั้น (Maslow's hierarchy of needs) ที่

หมายความว่าถึงหากบุคคลก้าวผ่านขั้นความต้องการที่ 1 คือความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย บุคคลจะมีความต้องการในลำดับขั้นความต้องการที่ 2 คือความต้องการทางด้านความมั่นคงและปลอดภัย และไปสู่ลำดับขั้นความต้องการที่ 3 คือความต้องการได้รับการยอมรับ ได้รับมิตรภาพ และความรักจนไปถึงลำดับขั้นที่ 4 คือความต้องการการยอมรับในสังคม ทำให้รู้สึกว่ามีค่า จึงเกิดเป็นพฤติกรรมทำเพื่อบุคคลอื่น สำหรับงานวิจัยนี้คือทำเพื่อสัตว์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของแต่ละบุคคล จนเกิดการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์แล้ว จะเกิดการเติมเต็มลำดับขั้นนั้นทำให้ตนเองรู้สึกมีคุณค่า ส่วนผลลัพธ์ทางพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความช่วยเหลือสัตว์ต่อไป สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีพฤติกรรมตามแบบแผน เมื่อบุคคลมีความรู้สึกดีต่อพฤติกรรมที่ตนเองกระทำลงไป เป็นความเคยชินของการแสดงพฤติกรรม หรือได้รับการตอบสนองจากบุคคลรอบข้างในมุมที่ดี โดยเมื่อถึงกระบวนการของความตั้งใจที่จะแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือต่อไปนั้น

4. แนวทางการดำรงและส่งเสริมพฤติกรรมความช่วยเหลือสัตว์จากมุมมองของผู้ให้ความช่วยเหลือ

ผู้วิจัยแบ่งแนวทางออกเป็น 2 ส่วน คือ แนวทางการดำรงอยู่ของพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ของบุคคลที่เคยมีพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ และ แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ให้กับบุคคลที่ไม่เคยแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์มาก่อน ดังต่อไปนี้

สำหรับแนวทางการดำรงอยู่ของพฤติกรรมนั้น เกิดขึ้นกับบุคคลที่เคยมีพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์มาก่อนหน้า และต้องการคงพฤติกรรมความช่วยเหลือสัตว์นั้นให้เกิดขึ้นต่อไป ประกอบไปด้วย

1) การแสดงความช่วยเหลือหรือสนับสนุนพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์นั้น ซึ่งทำได้โดย

1.1) การช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์แก่บุคคลที่ช่วยเหลือสัตว์ เพื่อนำทุนทรัพย์นั้นไปใช้จ่ายด้านค่ารักษาพยาบาลหรือดูแลสัตว์ต่อไป

“สำหรับเราก็เริ่มช่วยเหลือจากคนรอบข้างก่อน อย่างช่วยให้เงินป่าที่ให้ข่าวหมาจรในหมู่บ้าน เขาจะได้มีกำลังใจให้อาหารน้องหมา” (กระรอก)

“ช่วยเรื่องค่าใช้จ่ายรักษาพยาบาลเบื้องต้นเท่าที่จะช่วยได้ค่ะ” (กระแต)

1.2) การช่วยแชร์ข้อมูลการรักษาพยาบาลหรือดูแลสัตว์ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือโดยใช้สื่อออนไลน์เป็นสื่อกลาง คือการแชร์ข้อมูลของการช่วยเหลือสัตว์ไม่ว่าจะเป็นการรักษาพยาบาลหรือการดูแลสัตว์ที่เจ็บป่วยบนเฟซบุ๊กทั้งหน้าเฟซบุ๊กส่วนตัวและในเว็บเพจที่เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือสัตว์

“แชร์เรื่องน้องหมาหาบ้านบ่อยๆ หรือน้องหมาที่ต้องการความช่วยเหลือ” (กระรอก)

“นอกจากให้เงินแล้ว ยังต้องออกสื่อนิดหน่อย คนจะได้รับรู้” (ปลาตาว)

1.3) การให้กำลังใจบุคคลที่แสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ ทำได้โดยการแสดงความคิดเห็นบนโพสต์ของผู้ให้ความช่วยเหลือสัตว์ ความคิดเห็นสามารถเป็นได้ทั้งการให้กำลังใจ การแสดงความขอบคุณสำหรับการช่วยเหลือ เพื่อเป็นกำลังใจให้บุคคลที่มีพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ไม่รู้สึกท้อต่อการช่วยเหลือสัตว์

“เป็นกำลังใจให้ทุกคนที่ช่วยเหลือสัตว์ค่ะ เพราะรู้ว่าพวกเขาต้องการกำลังใจ” (กระต่าย)

“ไม่ได้ช่วยแค่อาหารหรือเงิน แต่ก็ให้กำลังใจด้วยค่ะ” (กระรอก)

2) การสร้างชุมชนของผู้มีพฤติกรรมในการให้ความช่วยเหลือสัตว์ คือการสร้างเครือข่ายของบุคคลผู้ให้ความช่วยเหลือสัตว์ ภายในชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความคิด ทศนคติ ความรู้เกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงและการให้ความช่วยเหลือสัตว์ รวมไปถึงประสบการณ์การให้ความช่วยเหลือสัตว์ในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ทำให้ผู้ให้ความช่วยเหลือสัตว์มือใหม่นั้นได้รับแนวทางและแรงบันดาลใจในการช่วยเหลือสัตว์ต่อไป

“ควรจะมีมูลนิธิที่ทำงานนี้โดยเฉพาะที่ช่วยเหลือได้จริงๆ ไว้รองรับการช่วยเหลือสัตว์จรณะคะ” (กระแต)

“เว็บเพจก็ส่วนหนึ่ง แต่ถ้ามีชุมชนจริงๆ ก็น่าจะดี” (ปลาทอง)

และสำหรับแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์กับบุคคลที่ไม่เคยมีพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์มาก่อน มีแนวทางดังต่อไปนี้

1) การแสดงพฤติกรรมเป็นแบบอย่าง อันเกิดได้จากบุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัว ที่แสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ให้กับเด็กหรือบุคคลในครอบครัวให้เห็น นอกจากนี้ยังรวมถึงการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ที่ กิดจากดารารหรือบุคคลที่เป็นที่ชื่นชอบยอมรับในสังคม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีต่อเยาวชนและประชาชนทั่วไป

“แบบอย่างที่ดีเกิดจากที่บ้าน พ่อแม่ควรเป็นตัวอย่างที่ดีครับ” (กระทิง)

“ส่วนตัวคิดว่าการแสดงออกของพ่อแม่หรือญาติเป็นสิ่งที่สำคัญค่ะ เด็กจะรับรู้จากสิ่งที่เราทำ” (ปลาทอง)

2) การอบรมสั่งสอนและปลูกฝังจิตสำนึกของเด็กและเยาวชน เริ่มต้นจากครอบครัว และสถานศึกษา เพราะสามารถปลูกฝังและสั่งสอนได้ตั้งแต่เด็ก ให้เด็กมีจิตใจของความรักและเมตตาช่วยเหลือสัตว์ โดยวิธีการบอกกล่าว แนะนำ ซึ่งหากใช้แนวทางอบรมสั่งสอนควบคู่กับการแสดงพฤติกรรมเป็นแบบอย่างนั้น เด็กจะมีโอกาสแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์มากกว่าบุคคลที่ไม่เคยได้รับการอบรมหรือการเป็นแบบอย่าง

“การเรียนรู้จากที่บ้านทำให้เราเป็นเราทุกวันนี้ ช่วยเหลือสัตว์แบบนี้” (ปลาทอง)

“นอกจากการบอกให้ทำ การทำให้ดูของคนที่บ้านทำให้เราทำตาม” (ปลาตาว)

3) การจัดทำหนังสือแบบเรียนส่งเสริมพฤติกรรมในการให้ความช่วยเหลือสัตว์ ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ทั้งนักเขียน ผู้จัดทำหนังสือ สำนักพิมพ์ ในการจัดทำหนังสือการ์ตูน หรือนิทานสำหรับเด็ก ซึ่งเมื่อพ่อแม่อ่านนิทานให้เด็กฟังก่อนนอนและนิทานนั้นสอดแทรกเนื้อหาการช่วยเหลือสัตว์จะทำให้เด็กซึมซับพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์และให้ความช่วยเหลือสัตว์เมื่อมีโอกาส และหากพูดถึงหนังสือแบบเรียนยังต้องอาศัยความร่วมมือจากทางภาครัฐบาลที่ออกแบบบทเรียนที่สอดแทรกพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์เพื่อให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้ไปพร้อมกับบทเรียนที่เรียนอยู่ เพื่อเป็นการปลูกฝังพฤติกรรมจากบทเรียน

“อยากให้อ่านหนังสือเป็นหนังสือเรียนของเด็กประถมที่สอดแทรกเนื้อหา การแสดงพฤติกรรมดี ๆ เช่น พา สัตว์ไปหาหมอ หรือช่วยหมาตกท่อ เด็กจะได้รับรู้ว่าการช่วยเหลือมันได้อย่างไร” (ปลาทอง)
“ส่วนตัวคิดว่าทำหนังสือที่เกี่ยวกับการไม่รังแกสัตว์ หรือช่วยเหลือเล็กๆ น้อยๆ กับเด็กอนุบาลก็ดีค่ะ ปลุกฝังตั้งแต่เด็กเลย” (ปลาดาว)

จากแนวทางการดำรงและส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ให้คงอยู่นั้นสามารถอธิบายได้จากทฤษฎีความต้องการลำดับขั้น (Maslow's hierarchy of needs) ที่เมื่อบุคคลได้รับการเติมเต็มความต้องการมาถึงขั้นความต้องการลำดับที่ 4 คือความต้องการการยอมรับในสังคม จึงเกิดการแสดงพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์เพื่อให้เกิดการเติมเต็มความต้องการในลำดับขั้นนี้ และอาศัยทฤษฎีการถ่ายทอดทางสังคมของสถาบันต่างๆ เพื่อหล่อหลอมให้บุคคลมีพฤติกรรมให้ความช่วยเหลือสัตว์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยไปใช้

1. สื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็น สื่อออนไลน์หรือสื่อมวลชนทั่วไป สร้างสรรค์โฆษณา หนังสือ ที่กระตุ้นส่งเสริมพฤติกรรมช่วยเหลือสัตว์ของบุคคล
2. บุคคลในครอบครัว และคนใกล้ชิด สามารถเสริมสร้างพฤติกรรมได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงคือ บอกให้ทำ แนะนำสั่งสอน และทางอ้อมคือ การทำให้ดู การเรียนรู้จากการเล่น การอ่าน การเห็นภาพต่างๆ
3. นักเขียนหรือสำนักพิมพ์ โดยการสนับสนุนให้นักเขียนเขียนการ์ตูน นิทานสำหรับเด็กเกี่ยวกับการช่วยเหลือสัตว์ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจ
4. ภาครัฐบาล โดยการจัดทำหนังสือเรียนหรือมีการสอดแทรกเนื้อหาการให้ความช่วยเหลือสัตว์ในบทเรียนที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นการปลูกฝังเด็กและเยาวชน อีกทั้งครูอาจารย์ผู้สอน จะต้องมีความรู้พฤติกรรมที่ดีที่สามารถเป็นต้นแบบให้แก่เด็กนักเรียนได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เพิ่มเติมการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) เพื่อให้โอกาสผู้ให้ข้อมูลได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
2. เพิ่มเติมความหลากหลายของผู้ให้ข้อมูล เช่น สัตวแพทย์ หรือ หน่วยกู้ภัย
3. การทำหนังสือแบบเรียนที่สอดแทรกเนื้อหาการให้ความช่วยเหลือสัตว์
4. เพิ่มการวิเคราะห์เนื้อหา เรื่องการวิเคราะห์ว่าทบทวนของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- เจษฎา นกน้อย. (2552). นานาพรรณคณะกรรมการจัดการความรู้และการสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระพร อูวรรณโณ. (2535). เจตคติ: การศึกษาตามแนวทฤษฎีหลัก. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บังอร โสฬส. (2538). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: ความเป็นมาและกระบวนการที่ควรจะเป็น. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์*, 35(มกราคม-มีนาคม), 67-84.
- ปวิณภัทร นิธิตันติวัฒน์. (2560). การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการจัดการศึกษาพยาบาล. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี*, 28(2), 183-191.
- พิชิต วิจิตรบุญยรักษ์. (2554). สื่อสังคมออนไลน์: สื่อแห่งอนาคต. *วารสารนักบริหาร*, 31(4), 99-103.
- สรณ ภู่ง และ อ้อมเดือน สดมณี. (2549). *การวิจัยเชิงคุณภาพเบื้องต้น* (หน้า 60-88). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (องค์การมหาชน). (2559). *รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2559*. สืบค้นจาก <https://www.etda.or.th/publishing-detail/thailand-internet-user-profile-2016-th.html>
- อริวัฒน์ รัตนวงศ์แข, ศจีมาจ ณ วิเชียร, และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร. (2558). ผลการพัฒนาพฤติกรรมเอื้อต่อสังคมบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการ*, 21(2), 103-110.
- ไอที 24 ชั่วโมง. (2558). เพลย์สถิติประชากร Facebook มากเป็นอันดับ 3 ของอาเซียน. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2559; จาก <https://www.it24hrs.com/2015/facebook-population-aec-2015/>
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffe. NJ: Prentice-Hall.
- Huitt, W. (2007). *Maslow's hierarchy of needs: Educational Psychology Interactive*. Valdosta, GA: Valdosta State University. Retrieved 15 August 2016 from, <http://www.Edpsycinteractive.org/topics/regsys/maslow.html>
- Joan, B. S. (2013, September). Reciprocal altruism. *Current Biology*, 23(18), 827-828.
- Robert, L. T. (1971). The evolution of reciprocal altruism. *Chicago Journal*, 46(1), 35-57.
- Russell, C., & Marie, S. M. (2005, December). Social exchange: An interdisciplinary review. *Journal of Management*, 31(6), 874-900.
- Seligman, M. E. P. (1998). *Learned optimism*. NY: Pocket Books.
- Sparrowe, R. T., & Liden, R. C. (1997). Process and structure in leader-member exchange. *Academy of Management Review*, 22(2), 522-552.

Translated Thai References (ส่วนที่แปลรายการอ้างอิงภาษาไทย)

- Electronic Transactions Development Agency (Public Organization). (2016). *Thailand internet user profile 2016*. Retrieved from <https://www.etda.or.th/publishing-detail/thailand-internet-user-profile-2016-th.html>

- IT24Hours. (2015). Revealing that Facebook is the 2nd runner up in ASEAN. Retrieved from <https://www.it24hrs.com/2015/facebook-population-aec-2015/>
- Nititantiwat, P. (2017). Social media use in nursing education. *Journal of Phrapokklao Nursing College*, 28(2), 183-191.
- Noknony, C. (2009). *Knowledge management and learning organization building*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Pookong, S., & Sodmanee, A. (2006). *Qualitative Data Analysis* (pp. 60-88). Bangkok: Srinarinwirot University.
- Rattanawongkhae, A., Na Vichian, S., & Wongpinetch, P. (2015). The results of prosocial behavior development of supporting personal in one private university in Bangkok province. *Apheit Journals*, 21(2), 103-110.
- Uwanno, T. (1992). *Attitude: Theoretical studies*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Wijitboonyarak, P. (2011). Social media: Future media. *Journal of Management*, 31(4), 99-103.